

Listopad 2023 r.
Niniejsze zestawienie nie jest wiążące dla Trybunału
i nie ma charakteru wyczerpującego

Warunki osadzenia i traktowanie więźniów

Zob. także [„Pozbawienie wolności i zdrowie psychiczne”](#), [„Strajki głodowe w więzieniach”](#), [„Dożywotnie pozbawienie wolności”](#), [„Prawa więźniów do ochrony zdrowia”](#) oraz [„Tajne więzienia”](#).

Warunki (sanitarne) w celach mieszkalnych

Peers przeciwko Grecji

19 kwietnia 2001 r.

W sierpniu 1994 r. skarżący, który był leczony z powodu uzależnienia od heroiny w Zjednoczonym Królestwie, został aresztowany w Porcie lotniczym w Atenach w związku z zarzutami dotyczącymi narkotyków. Został przewieziony do więzienia w Grecji jako tymczasowo aresztowany, a następnie został skazany. Początkowo został umieszczony w szpitalu psychiatrycznym, po czym przeniesiono go do skrzydła Delta, a następnie Alpha. Skarżył się głównie na warunki osadzenia, twierdził, że w skrzydle Delta dzielił małą celę z innym osadzonym, gdzie mieli wspólną toaletę, która często ulegała awariom, było gorąco, dzielili bardzo niewielką przestrzeń bez wentylacji i nieznacznym dostępem do światła dziennego.

Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził **naruszenie Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, ponieważ warunki osadzenia skarżącego w skrzydle Delta zakładu karnego w Koridallos stanowiły poniżające traktowanie. Głównie wziął pod uwagę fakt, że przez ostatnie dwa miesiące skarżący był właściwie ograniczony do swojego łóżka w celi, w której nie było wentylacji ani okna, przez co momentami było w niej nieznośnie gorąco. Był zmuszony także do korzystania z toalety w obecności innego osadzonego oraz do obecności w celi, podczas gdy współwięzień korzystał z toalety. Trybunał był zdania, że warunki osadzenia urągały godności ludzkiej i wywoływały poczucie cierpienia i niższości, które mogły upokorzyć i poniżyć skarżącego, a nawet złamać jego psychiczną i moralną wytrzymałość.

Kalashnikov przeciwko Rosji¹

15 lipca 2002 r.

Skarżący spędził prawie pięć lat w areszcie tymczasowym z powodu zarzutów o malwersację, zanim w 2000 roku został z tych zarzutów oczyszczony. Wniósł on skargę na warunki panujące w areszcie, w którym był osadzony, w szczególności na przeludnienie celi-na powierzchni 17 m² przebywało 24 więźniów - oraz na osadzenie wśród nałogowych

¹ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka („Konwencja”).

palaczy i w ten sposób został zmuszony do bycia biernym palaczem, oraz że nie miał odpowiednich warunków do snu, ponieważ odbiornik telewizyjny i światło w celi nie były nigdy wyłączane, w celi roiło się od karaluchów i mrówek, a także doświadczył różnych chorób skóry i infekcji grzybiczych, na skutek czego stracił paznokcie u stóp i część paznokci u rąk.

Trybunał przyjął, że nic nie wskazywało na działanie w celu poniżenia skarżącego, jednakże uznał, że warunki osadzenia stanowiły poniżające traktowanie **sprzeczne z Artykułem 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania). W szczególności znaczne przeludnienie i niehigieniczne warunki oraz ich szkodliwy wpływ na zdrowie i samopoczucie skarżącego, jak również długość okresu osadzenia skarżącego w takich warunkach, doprowadziły do takiego stwierdzenia. W kwestii przeludnienia Trybunał podkreślił, że Europejski Komitet zapobiegania Torturom (CPT) przyjął powierzchnię 7 m² przypadającą na jednego więźnia jako szacunkową i pożądaną wytyczną dla celi mieszkalnej.

Modârca przeciwko Mołdawii

10 maja 2007 r.

W 2005 r. skarżący chory na osteoporozę spędził dziewięć miesięcy aresztu tymczasowego z trzema innymi osadzonymi w celi o powierzchni 10m². W celi tej dostęp do światła słonecznego był bardzo ograniczony, nie była właściwie ogrzewana ani wentylowana; dostawy elektryczności i wody były czasowo ograniczane. Skarżącemu nie wydano pościeli ani odzieży więziennej; stół jadalny znajdował się w bliskiej odległości od toalety a codzienne wydatki na posiłek były ograniczone do 0,28 euro (EUR) na każdego osadzonego. Jeden z zarzutów skarżącego dotyczył przetrzymywania w niehumanitarnych i poniżających warunkach.

Trybunał przyznał, że kumulatywny efekt warunków osadzenia skarżącego oraz czas, przez jaki był zmuszony do ich znoszenia, doprowadziły do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania). Wspomniał głównie o fakcie, że Rząd mołdawski nie zakwestionował obecności trzech warstw metalowej siatki w oknie celi, ani że dostawy elektryczności i wody były na pewien czas wstrzymywane, że skarżącemu nie wręczono pościeli ani odzieży oraz że musiał zainwestować w naprawę i wyposażenie celi, a także że stół jadalny znajdował się niedaleko toalety oraz codzienne wydatki na posiłki na jednego więźnia były ograniczone do 0,28 EUR. Trybunał następnie wspominał, że Europejski Komitet Zapobiegania Torturom (CPT) w raporcie sporządzonym po wizycie odbytej w zakładzie karnym we wrześniu 2004 r. stwierdził, że jedzenie było „odrażające i praktycznie nie nadawało się do spożycia”.

Florea przeciwko Rumunii

14 września 2010 r.

Skarżący, cierpiący na przewlekłe zapalenie wątroby oraz nadciśnienie tętnicze przebywał w zakładzie karnym w latach 2002-2005. Przez około dziewięć miesięcy dzielił celę, zawierającą jedynie 35 łóżek, z od 110 do 120 osadzonymi. W trakcie odbywania kary pozbawienia wolności został osadzony w jednej celi pośród osadzonych będących palaczami. Skarżył się głównie na przeludnienie i niehigieniczne warunki osadzenia, oraz na umieszczenie w jednej celi oraz w więziennym szpitalu z palaczami, a także serwowanie dań, które były nieodpowiednie, przy jego dolegliwościach zdrowotnych.

Trybunał przyjął, że warunki osadzenia, jakim został poddany skarżący, przekroczyły poziom cierpienia przewidziany **Artykułem 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), co stanowiło **naruszenie** jego przepisów. Zaobserwował również, że pozbawienie wolności w niektórych przypadkach wymaga raczej wzmocnionej ochrony jednostek wrażliwych niż pozbawiania ich praw na mocy Konwencji. Państwo musi również zadbać o to, by osadzeni przebywali w warunkach z poszanowaniem ich godności osobistej oraz by nie doznawali cierpienia ani uciążliwości niewspółmiernych do koniecznego poziomu dolegliwości nieodłącznego karze pozbawienia wolności oraz nie zagrażały ich zdrowiu.

Ananyev i inni przeciwko Rosji²

10 stycznia 2012 r. (wyrok pilotażowy³)

Sprawa ta dotyczyła skarg skarżących na przetrzymywanie ich w nieludzkich i poniżających warunkach w aresztach śledczych w oczekiwaniu na procesy karne przeciwko nim. Skarżący zarzucali w szczególności, że byli przetrzymywani w przepełnionych celach i że nie mogli skutecznie uzyskać poprawy warunków ich przetrzymywania lub jakiegokolwiek formy zadośćuczynienia.

Trybunał orzekł, że skarżący zostali poddani nieludzkiemu i poniżającemu traktowaniu, **z naruszeniem Artykułu 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że w swoich celach skarżący mieli mniej niż 1,25 metra kwadratowego i 2 metry kwadratowe przestrzeni osobistej, a liczba osadzonych znacznie przekraczała liczbę dostępnych miejsc do spania. Ponadto, pozostawali oni w swoich celach przez cały czas, z wyjątkiem godzinnego okresu ćwiczeń na świeżym powietrzu. Spożywali również posiłki i korzystali z toalety w tych ciasnych warunkach, w których w szczególności drugi skarżący spędził ponad trzy lata. Trybunał uznał również, że doszło do **naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji, stwierdzając, że w chwili obecnej rosyjski system prawny nie zapewnia skutecznego środka odwoławczego, który mógłby zostać wykorzystany do położenia kresu nieludzkim i poniżającym warunkom pozbawienia wolności lub do zapewnienia odpowiedniego i wystarczającego zadośćuczynienia w związku z powiązaną skargą.

Na podstawie **Artykułu 46** (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał zauważył w szczególności, że niektóre środki mające na celu poprawę warunków materialnych osadzenia mogą zostać wdrożone w krótkim okresie i przy niewielkich dodatkowych kosztach - takie jak zastąpienie toalet znajdujących się wewnątrz celi zasłonami lub ściankami działowymi, usunięcie grubej siatki na oknach celi blokującej dostęp do naturalnego światła oraz rozsądne zwiększenie częstotliwości korzystania z pryszniców. Wymagały one natychmiastowego zaplanowania i podjęcia dalszych działań. Zachęcił również władze rosyjskie do podjęcia prób znalezienia zintegrowanego podejścia do rozwiązania problemu przeludnienia w aresztach śledczych, w tym w szczególności poprzez zmianę ram prawnych, praktyk i postaw. Trybunał zauważył ponadto, że główną przyczyną przeludnienia było nadmierne stosowanie aresztu tymczasowego bez odpowiedniego uzasadnienia oraz zbyt długi czas trwania takiego aresztu.

Canali przeciwko Francji

25 kwietnia 2013 r.

Sprawa ta dotyczyła warunków osadzenia w Zakładzie Karnym Karola III w Nancy, który został wybudowany w 1857 r. i zamknięty w 2009 r., ze względu na fakt że znajdował się w ruinie.

Trybunał przyjął, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania). Uznał, że kumulatywny efekt mizernych warunków oraz zaniedbań w zakresie regulacji higienicznych przyczynił się do pojawienia się u skarżącego uczucia rozpacz i niższości, co było dla niego upokarzające i poniżające. Warunki osadzenia stanowiły poniżające traktowanie.

---

² W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

³ Procedura wyroku pilotażowego została opracowana jako technika identyfikacji problemów strukturalnych leżących u podstaw powtarzających się spraw przeciwko wielu krajom i nałożenia na państwa obowiązku rozwiązania tych problemów. W przypadku, gdy Europejski Trybunał Praw Człowieka otrzyma kilka skarg, które mają wspólną przyczynę, może wybrać jedną lub więcej z nich do priorytetowego potraktowania w ramach procedury pilotażowej. W wyroku pilotażowym zadaniem Trybunału jest nie tylko rozstrzygnięcie, czy w danej sprawie doszło do naruszenia Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, ale także zidentyfikowanie problemu systemowego i udzielenie rządowi jasnych wskazówek co do rodzaju środków zaradczych niezbędnych do jego rozwiązania. Więcej informacji można znaleźć w arkuszu informacyjnym „Wyroki pilotażowe”.

Vasilescu przeciwko Belgii

18 marca 2014 r.

Sprawa dotyczyła głównie warunków osadzenia skarżącego w Zakładach Karnych w Antwerpii i Merksplas. Skarżący zarzucił w szczególności, że warunki fizyczne jego aresztowania były nieludzkie i poniżające.

Trybunał przyjął, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) w związku z fizycznymi warunkami osadzenia skarżącego. Zauważył w szczególności, że oprócz problemu przeludnienia więzienia, również zarzuty skarżącego dotyczące warunków sanitarnych, w szczególności dostępu do toalet i bieżącej wody były jak najbardziej wiarygodne i odzwierciedlały rzeczywistość opisaną przez Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Tortur (CPT) w jego raportach z wizyt w belgijskich zakładach karnych. Nic nie wskazywało na celową intencję poniżenia czy upokorzenia skarżącego w trakcie pozbawienia wolności, jednak Trybunał uznał, że fizyczne warunki, jakim został poddany w czasie przebywania w zakładach karnych Antwerpii i Merksplas naraziły go na uciążliwości o natężeniu przekraczającym nieunikniony poziom cierpienia wynikający z pozbawienia wolności i stanowiły nieludzkie i poniżające traktowanie.

Na mocy **Artykułu 46** Konwencji (moc obowiązująca oraz wykonanie wyroków) Trybunał następnie stwierdził, że problem wynikający z przeludnienia w belgijskich więzieniach oraz problem braku higieny i niszczenia placówki więziennej w swej naturze był strukturalny i nie dotyczył wyłącznie sytuacji osobistej skarżącego. Zalecił, aby Belgia przewidziała przyjęcie środków generalnych gwarantujących więźniom warunki osadzenia kompatybilne z Artykułem 3 Konwencji i zapewniających im efektywne środki prawne służące usunięciu naruszeń lub zmierzające do poprawy warunków detencji.

Yengo przeciwko Francji

21 maja 2015 r.

Sprawa dotyczyła warunków detencji w zakładzie karnym Nouméa, Nowa Kaledonia. Skarżący skarżył się na warunki panujące w tym zakładzie oraz brak efektywnego środka prawnego do wykorzystania przed władzami krajowymi.

Trybunał początkowo stwierdził, że **skarżący nie mógł twierdzić, że jest ofiarą naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz nieludzkich lub poniżających warunków), ponieważ sądy krajowe przyznały mu odszkodowanie za szkody poniesione na skutek warunków w jakich był osadzony. Stwierdził jednak, że w tym czasie prawo francuskie nie przyznawało mu żadnych środków odwoławczych o charakterze prewencyjnym, za pomocą których mógłby uzyskać niezwłoczne przerwanie nieludzkich i poniżających warunków swojej detencji. Zgodnie z powyższym doszło do **naruszenia Artykułu 13** Konwencji (prawo do skutecznego środka odwoławczego).

Szafrański przeciwko Polsce

15 grudnia 2015 r.

Skarżący zarzucił, że warunki jego osadzenia w zakładzie karnym we Wronkach były niewłaściwe. W szczególności zarzucił, że w siedmiu na dziesięć celi, w których przebywał, kącik sanitarny był oddzielony od reszty celi jedynie przez płytę pilśniową o wysokości 1,20 metra i nie miał drzwi.

Trybunał przyjął, że nie doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania). W szczególności zauważył, że w niniejszej sprawie jedyną uciążliwością, z jaką musiał mierzyć się skarżący, była niewystarczająca separacja kącika toaletowego od pozostałej części celi. Za wyjątkiem powyższego, cele były odpowiednio oświetlone, ogrzewane i wentylowane, a skarżący mógł korzystać z wielu aktywności na zewnątrz celi. W związku z tym, ogół okoliczności jego aresztowania nie mógł stanowić przyczyny cierpienia ani uciążliwości wykraczających poza nieunikniony poziom wynikający z pozbawienia wolności lub przekraczał minimalny poziom dolegliwości, na mocy Artykułu 3. Trybunał przyjął, że doszło do **naruszenia Artykułu 8** Konwencji (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania). Mając to na uwadze, Trybunał przypomniał zwłaszcza, że na mocy jego orzecznictwa, władze krajowe mają pozytywny obowiązek

zapewnić dostęp do urządzeń sanitarnych oddzielonych od reszty celi mieszkalnej w sposób gwarantujący minimum prywatności. Trybunał zauważył również, że według Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (CPT) urządzenia sanitarne, które oddzielone są jedynie częściowo od reszty celi, zajmowanej przez więcej niż jednego osadzonego, jest sprzeczne z prawem. Ponadto CPT zalecił pełne oddzielenie urządzeń sanitarnych znajdujących się w celi. Pomimo tego, skarżący był umieszczany w celach, gdzie urządzenia sanitarne nie były w pełni oddzielone i był zmuszony do korzystania z toalety w obecności innych więźniów. Polskie władze nie spełniły swojego pozytywnego obowiązku dotyczącego zapewnienia skarżącemu minimum prywatności.

Rezmives i Inni przeciwko Rumunii

25 kwietnia 2017 r. (wyrok pilotażowy⁴)

Sprawa dotyczyła warunków osadzenia w rumuńskich zakładach karnych oraz aresztach śledczych przynależących do komisariatów policyjnych. Skarżący zarzucił, między innymi, przeludnienie w celach, nieodpowiednie urządzenia sanitarne, brak higieny, niskiej jakości pożywienie, niszczące wyposażenie oraz obecność szczerów i insektów w celach mieszkalnych.

Trybunał przyjął, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) w związku z warunkami osadzenia skarżących, biorąc pod uwagę również długość uwięzienia, co naraziło ich na uciążliwość przekraczającą nieunikniony stopień cierpienia związany z pozbawieniem wolności.

Na mocy **Artykułu 46** (moc obowiązująca oraz wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał następnie zauważył, że sytuacja skarżącego odzwierciedlała ogólny problem dotyczący dysfunkcji strukturalnych charakterystycznych dla systemu penitencjarnego Rumunii; ten stan rzeczy utrzymał się pomimo zidentyfikowania problemu przez Trybunał w 2012 r. (w jego wyroku w **Iacov Stanciu przeciwko Rumunii** z 24 lipca 2012 r.). W celu naprawienia skutków zaistniałej sytuacji, Trybunał orzekł, że Rumunia powinna implementować dwa rodzaje środków ogólnych:

(b) środki zmierzające do rozwiązania problemu przeludnienia oraz poprawy warunków materialnych osadzenia; oraz (2) środki odwoławcze (środki prewencyjne oraz specjalne środki odszkodowawcze).

Valentin Bastovoi przeciwko Republice Mołdawii

28 listopada 2017 r.

Skarżący zaskarżył warunki swojego aresztowania w zakładzie karnym nr 13 w Chişinău i brak skutecznych krajowych środków odwoławczych, którymi mógłby dochodzić swoich praw.

Trybunał przyjął, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), ponieważ w czasie pobytu w zakładzie karnym nr 13 w Chişinău skarżący został narażony na uciążliwości przekraczające nieunikniony poziom cierpienia wynikający z pozbawienia wolności. Podkreślił w szczególności, że sprawozdania sporządzone przez mołdawskiego Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Europejski Komitet Zapobiegania Torturom (CPT) w czasie, gdy skarżący przebywał w zakładzie karnym wskazywały, że złe warunki osadzenia w tej jednostce penitencjarnej były powszechne. Zaobserwował również, że Rząd mołdawski nie przedstawił żadnych dowodów na poparcie jego twierdzenia, jakoby w ciągu ostatnich lat w zakładach penitencjarnych znacznie poprawiono. Trybunał następnie stwierdził, że nastąpiło **naruszenie Artykułu 13** Konwencji (prawo do skutecznego środka odwoławczego) **w związku z Artykułem 3**, stwierdzając, że prawo krajowe nie przewidywało żadnego środka odwoławczego, za pomocą którego można by usunąć warunki osadzenia sprzeczne z Artykułem 3.

Koureas i Inni przeciwko Grecji

18 stycznia 2018 r.

---

⁴ Zob. przypis 1 powyżej.

Zestawienie – warunki osadzenia i traktowanie więźniów

Dwudziestu ośmiu skarżących osadzonych w Zakładzie Karnym Grevena zaskarżyło w szczególności warunki osadzenia i brak skutecznego środka odwoławczego na ten stan rzeczy.

Trybunał orzekł, że nie znalazł powodów do uznania, że całość warunków osadzenia skarżących w Zakładzie Karnym w Grevenie wykroczała poza nieunikniony stopień cierpienia związany z pozbawieniem wolności i skutkowałą poniżającym traktowaniem. W niniejszej sprawie Trybunał oddalił zarzuty trzech skarżących ze względu na niewyczerpanie krajowej drogi odwoławczej i orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) w stosunku do 25 pozostałych skarżących. Trybunał w szczególności zauważył, że ci skarżący nie opisali swojej sytuacji oraz, że ciężko było stwierdzić, którzy z nich odczuli przeludnienie w celi. Trybunał również zauważył, że brak przestrzeni osobistej w niniejszej sprawie nie towarzyszył innym nieodpowiednim warunkom fizycznym detencji. Trybunał niniejszym orzekł, że nastąpiło **naruszenie Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji **w związku z Artykułem 3** w odniesieniu do 25 skarżących, stwierdzając że w zakresie, w jakim skarżący twierdził, że został osobiście dotknięty całością warunków, jakie panowały w zakładzie karnym, środki odwoławcze przewidziane greckim prawem nie wpłynęłyby znacząco na sytuację skarżącego.

Pocacovischi i Mihaila przeciwko Republice Mołdawii i Rosji

29 maja 2018 r.⁵

Sprawa ta dotyczyła skargi skarżących dotyczącej bycia przetrzymywanym w złych warunkach w mołdawskim więzieniu, którego prąd i woda zostały odcięte przez separatystyczną "Mołdawską Republikę Naddniestrza" ("MRT").

Trybunał stwierdził, że doszło **do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji przez Republikę Mołdawii w odniesieniu do obu skarżących. Trybunał stwierdził w szczególności, że chociaż władze miejskie, które zleciły likwidację mediów, były kontrolowane przez "MRT", samo więzienie podlegało pełnej kontroli rządu Mołdawii. Trybunał zgodził się również z ustaleniami krajowymi, że mężczyźni byli przetrzymywani w niehumanitarnych warunkach od września 2002 r. do kwietnia 2004 r. z powodu braku wody, energii elektrycznej, żywności i ciepła. Wreszcie, Trybunał zauważył, że sądy krajowe przyznały odszkodowanie, ale kwota była niższa niż zwykle przyznawana przez Trybunał. Skarżący zatem doznali naruszenia ich praw wynikających z Konwencji i Trybunał nakazał każdemu wypłacenie dalszych kwot z tytułu szkody niematerialnej. Trybunał następnie stwierdził w niniejszej sprawie, że w odniesieniu do pierwszego skarżącego **doszło do naruszenia Artykułu 13** Konwencji przez Republikę Mołdawii (prawo do skutecznego środka odwoławczego), ponieważ działania sądu krajowego okazały się nieskutecznym środkiem dla poprawy warunków osadzenia, zapewniając jedynie rekompensatę.

Clasens przeciwko Belgii

28 maja 2019 r.

Sprawa dotyczyła pogorszenia warunków przetrzymywania skarżącego w więzieniu Ittre (Belgia) podczas strajku strażników więziennych w okresie od kwietnia do czerwca 2016 roku. Skarżący skarżył się na materialne warunki jego przetrzymywania oraz brak dostępu do skutecznego środka odwoławczego.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że warunki przetrzymywania skarżącego podczas strajku strażników więziennych stanowiły poniżające traktowanie, wynikające ze skumulowanego efektu ciągłego braku ćwiczeń fizycznych, powtarzających się naruszeń przepisów higienicznych, braku kontaktu ze światem zewnętrznym i niepewności, czy jego podstawowe potrzeby zostaną zaspokojone. Trybunał uznał, że skarżący został poddany cierpieniu o intensywności przekraczającej nieunikniony poziom cierpienia nieodłącznie związanego z pozbawieniem wolności. Trybunał uznał również, że

---

⁵ Niniejszy wyrok stanie się ostateczny w okolicznościach określonych w art. 44 ust. 2 (ostateczne wyroki) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

w tej sprawie doszło do naruszenia Artykułu 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji w związku z Artykułem 3, stwierdzając, że system belgijski, tak jak funkcjonował w odpowiednim czasie, nie zapewniał w praktyce skutecznego środka odwoławczego - innymi słowy, środka mogącego zapewnić zadośćuczynienie za sytuację, której ofiarą był skarżący i zapobiec kontynuacji zarzucanych naruszeń.

Petrescu przeciwko Portugalii

3 grudnia 2019 r.

Skarżący, aresztowany i przetrzymywany w więzieniu policyjnym w Lizbonie w celu odbycia kary siedmiu lat pozbawienia wolności orzeczonej za kradzież i spisek przestępczy, był tam przetrzymywany od marca 2012 r. do października 2014 r., kiedy to został przeniesiony do więzienia Pinheiro da Cruz, które opuścił w grudniu 2016 r. Skarżący skarżył się w szczególności na warunki przetrzymywania, zwłaszcza przeludnienie, brak higieny i ogrzewania oraz niehigieniczne warunki.

Trybunał uznał, że doszło do kilku **naruszeń Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. W świetle warunków, w jakich skarżący był przetrzymywany w więzieniu policyjnym w Lizbonie oraz w więzieniu Pinheiro da Cruz, Trybunał stwierdził, że był on poddawany poniżającemu traktowaniu przez 376 nieprzerwanych dni oraz niehumanitarnemu i poniżającemu traktowaniu przez kilka okresów, trwających 385, 36 i 18 dni. W swoim wyroku Trybunał zalecił również, aby państwo portugalskie przewidziało przyjęcie ogólnych środków: po pierwsze, należy podjąć środki w celu zapewnienia więźniom warunków przetrzymywania zgodnych z art. 3 Konwencji; po drugie, należy udostępnić środek zaradczy, aby zapobiec kontynuacji domniemanego naruszenia lub umożliwić więźniom poprawę warunków przetrzymywania.

J.M.B. (nr 9671/15) i inni przeciwko Francji

30 stycznia 2020 r.

32 sprawy dotyczyły złych warunków przetrzymywania w następujących więzieniach: Ducos (Martynika), Faa'a Nuutania (Polinezja Francuska), Baie-Mahault (Gwadelupa), Nîmes, Nicea i Fresnes, a także kwestii przeludnienia w zakładach karnych i skuteczności środków zapobiegawczych dostępnych dla więźniów, których dotyczyły.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji w odniesieniu do 32 skarżących oraz **naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do 27 skarżących. Komisja uznała w szczególności, że przestrzeń osobista przydzielona większości skarżących spadła poniżej wymaganego minimalnego standardu 3 metrów kwadratowych przez cały okres ich zatrzymania; sytuacja ta została pogorszona przez brak prywatności podczas korzystania z toalet. W odniesieniu do skarżących, którzy mieli więcej niż 3 metry kwadratowe powierzchni osobistej, Trybunał orzekł, że zakłady karne, w których byli lub nadal są przetrzymywani, nie zapewniają, ogólnie rzecz biorąc, przyzwoitych warunków pozbawienia wolności ani wystarczającej swobody poruszania się i aktywności poza celą. Trybunał orzekł ponadto, że obowiązujące środki zapobiegawcze - pilny wniosek o ochronę podstawowej wolności i pilny wniosek o zastosowanie odpowiednich środków - były w praktyce nieskuteczne i stwierdził, że uprawnienia sędziów administracyjnych do wydawania nakazów miały ograniczony zakres. Ponadto, pomimo pozytywnej zmiany w orzecznictwie, przeludnienie w więzieniach i zły stan niektórych zakładów karnych stanowiły przeszkodę dla pełnego i natychmiastowego zaprzestania poważnych naruszeń praw podstawowych za pomocą środków odwoławczych dostępnych dla osób zatrzymanych. Wreszcie, zgodnie z Artykułem 46 (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał zauważył, że wskaźniki obłożenia przedmiotowych zakładów karnych ujawniły istnienie problemu strukturalnego. W związku z tym Trybunał zalecił pozwanemu państwu rozważenie przyjęcia ogólnych środków mających na celu wyeliminowanie przeludnienia i poprawę materialnych warunków pozbawienia wolności, przy jednoczesnym wprowadzeniu skutecznego środka zapobiegawczego.

Zobacz również: **B.M. i inni przeciwko Francji (nr 84187/17 i pięć innych skarg)**, wyrok z dnia 6 lipca 2023 r.

Barbotin przeciwko Francji

19 listopada 2020 r.

Sprawa dotyczyła odszkodowania przyznanego skarżącemu przez sądy krajowe w związku z warunkami jego przetrzymywania w areszcie śledczym w Caen (Francja). Skarżący zarzucił nieskuteczność zadośćuczynienia, z którego skorzystał, ze względu na niską zasądzoną kwotę oraz fakt, że musiał zapłacić wynagrodzenie biegłego poniesione w celu przeprowadzenia kontroli cel, w których był przetrzymywany.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) **w związku z Artykułem 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżący skorzystał z odpowiedniego środka prawnego zapewniającego mu zadośćuczynienie za poniesioną szkodę. W niniejszej sprawie sąd krajowy postanowił jednak obciążyć skarżącego kosztami biegłego, uzasadniając to tym, że ekspertyza wydana w pierwszej instancji została uchylona w wyniku apelacji. Ze względu na skromną kwotę, która została przyznana skarżącemu w ramach zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową spowodowaną jego warunkami pozbawienia wolności, które były niezgodne z godnością ludzką, po otrzymaniu zadośćuczynienia był on winien państwu 273,57 euro. Trybunał stwierdził, że wynik postępowania wszczętego przez skarżącego pozbawił zadośćuczynienie jego skuteczności.

Kontakt ze współwięźniami

Ivan Karpenko przeciwko Ukrainie

16 grudnia 2021 r.

Sprawa dotyczyła reżimu - zakazu rozmów z więźniami z innych cel - w którym skarżący był przetrzymywany podczas odbywania kary dożywotniego pozbawienia wolności. Skarżący skarżył się na stały zakaz kontaktowania się z więźniami z innych cel oraz na brak skutecznego środka odwoławczego.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że zakaz komunikowania się skarżącego z więźniami z innych cel, wraz z innymi okolicznościami sprawy, stanowił niehumanitarny i poniżający traktowanie. Trybunał zauważył w szczególności, że uniemożliwienie więźniom rozmawiania ze sobą stanowiło naruszenie Europejskich Reguł Więziennych. Trybunał stwierdził również, że następujące czynniki, między innymi, były czynnikami pogarszającymi sytuację: niemal stałe zamknięcie skarżącego w celi; automatyczny zakaz odbywania kary wyłącznie na podstawie wyroku, bez możliwości jego zmiany; pogorszenie stanu zdrowia skarżącego. Trybunał orzekł również, że doszło do naruszenia Artykułu 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji w związku z Artykułem 3, zauważając, że sądy krajowe odmówiły jurysdykcji w odniesieniu do skarg skarżącego dotyczących zakazu, a skarżący nie miał w związku z tym dostępnego środka odwoławczego w tym zakresie.

Niewłaściwe traktowanie przez współwięźniów

Premiyny przeciwko Rosji⁶

10 lutego 2011 r.

Sprawa dotyczyła zarzutu złego traktowania osadzonego, podejrzanego o włamanie do internetowego systemu zabezpieczeń banku przez współwięźniów oraz strażników więziennych, dodatkowo rozpatrzenie jego wniosku o zwolnienie przeciągało się w czasie. Trybunał uznał, w szczególności, **trzykrotne naruszenie Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) ze względu na: niewypełnienie przez władze ich pozytywnego obowiązku w zakresie właściwej ochrony integralności fizycznej i

---

⁶ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

psychicznej skarżącego oraz jego samopoczucia; nieskuteczne śledztwo w sprawie zbadania zarzutów skarżącego na systematyczne złe traktowanie przez pozostałych współwięźniów; oraz nieefektywne śledztwo w sprawie złego traktowania skarżącego przez strażników więziennych. Trybunał przyjął, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** Konwencji w przypadku zarzutów skarżącego na niewłaściwe traktowanie przez strażników więziennych.

Zob. również: [Boris Ivanov przeciwko Rosji⁷](#), wyrok z 6 października 2015 r.

Stasi przeciwko Francji

20 października 2011 r.

Skarżący zarzucił, że padł ofiarą niewłaściwego traktowania przez współwięźniów w trakcie, gdy dwukrotnie był pozbawiony wolności, w szczególności ze względu na jego homoseksualizm oraz, że władze krajowe nie podjęły niezbędnych środków do zapewnienia mu ochrony.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania). Stwierdził, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy oraz przytoczone fakty, że władze powzięły wszystkie środki, jakich można było rozsądnie od nich oczekiwać, w celu ochrony skarżącego przed przemocą fizyczną.

Yuriy Illarionovich Shchokin przeciwko Ukrainie

3 października 2013 r.

Sprawa dotyczyła śmierci więźnia, syna skarżącego, gdy był pozbawiony wolności w kolonii karnej, w następstwie tortur przeprowadzonych na nim przez współwięźniów, przy prawdopodobnym uczestnictwie strażnika więziennego.

Trybunał przyjął, że doszło do **naruszenia Artykułu 2** Konwencji (prawo do życia) w jego części merytorycznej, ze względu na śmierć syna skarżącego podczas pozbawienia wolności. Stwierdził również **naruszenie Artykułu 2**, w jego części proceduralnej, ze względu na śledztwo prowadzone w sprawie okoliczności, które doprowadziły do śmierci syna skarżącego, bez zachowania niezbędnej staranności. Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz tortur) w jego części merytorycznej, ze względu na tortury, którym poddano syna skarżącego oraz **naruszenie Artykułu 3** w jego części proceduralnej, ze względu na niewydolność śledztwa krajowego prowadzonego w związku z tymi torturami.

D.F. przeciwko Łotwie (nr 11160/07)

29 października 2013 r.

Skarżący zarzucił w szczególności, że jako były płatny informator policyjny i przestępca seksualny był stale narażony na przemoc ze strony współwięźniów podczas pobytu w więzieniu w latach 2005-2006 oraz że władze łotewskie nie przeniosły go do bezpieczniejszego miejsca pozbawienia wolności.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Trybunał stwierdził w szczególności, że z powodu braku skutecznej koordynacji ze strony władz, skarżący był narażony na strach przed bezpośrednim ryzykiem złego traktowania przez ponad rok, mimo że władze były świadome istnienia takiego ryzyka.

Gjini przeciwko Serbii

15 stycznia 2019 r.

Sprawa ta dotyczyła przemocy między więźniami, w szczególności skargi skarżącego, że został napadnięty, zgwałcony i upokorzony przez swoich współwięźniów w więzieniu, że więzienie nie zapewniło mu ochrony, a władze więzienne nie zbadały prawidłowo jego skarg.

---

⁷ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji z powodu braku ochrony skarżącego przez władze przed złym traktowaniem przez jego współwięźniów. Stwierdzono w szczególności, że skarżący przedstawił wiarygodne twierdzenia o byciu ofiarą przemocy ze strony współwięźniów w więzieniu. Powinno być oczywiste dla personelu więziennego w czasie wydarzeń, że był źle traktowany, ale nie zrobili nic, aby go chronić. Trybunał uznał również, że doszło do naruszenia art. 3 Konwencji z powodu braku dochodzenia w sprawie skarg skarżącego. Trybunał zauważył w szczególności, że państwo serbskie nie przeprowadziło dochodzenia ani nie wszczęło postępowania w sprawie jego skarg, mimo że władze musiały być ich świadome, ponieważ skarżący wygrał odszkodowanie w postępowaniu cywilnym i skarżył się różnym organom na to, co się z nim stało.

S.P. i inni przeciwko Rosji (nr 36463/11)⁸

2 maja 2023 r.

Skarżący byli więźniami odbywającymi karę w rosyjskich zakładach karnych, którzy skarżyli się na niehumanitarnie i poniżające traktowanie ze względu na ich podrzędny status więźniów „wyrzutków” w nieoficjalnej hierarchii więźniów. Złożyli oni skargi do władz krajowych dotyczące traktowania, z których wszystkie zostały odrzucone.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do wszystkich skarżących. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżący, którzy należeli do szczególnie wrażliwej kategorii więźniów „wyrzutków”, byli poddawani segregacji, upokarzającym praktykom i nadużyciom w życiu codziennym podczas pobytu w areszcie i byli narażeni na zwiększone ryzyko przemocy między więźniami. Trybunał uznał, że poddawanie ich takiemu traktowaniu przez lata stanowiło niehumanitarnie i poniżające traktowanie. Trybunał zauważył ponadto, że władze państwowe były świadome lub powinny być świadome trudnej sytuacji skarżących, która ponadto była częścią systemowego i szeroko rozpowszechnionego wzorca. Jednakże władze krajowe nie zrobiły nic, aby uznać, a tym bardziej rozwiązać ten problem i nie podjęły żadnych ogólnych ani indywidualnych środków w celu zapewnienia skarżącym bezpieczeństwa i dobrego samopoczucia. Biorąc pod uwagę skalę problemu, Trybunał stwierdził, że brak działań ze strony władz rosyjskich może być postrzegany w niniejszej sprawie jako forma współudziału w nadużyciach popełnianych na więźniach znajdujących się pod ich ochroną. W tej sprawie Trybunał stwierdził również **naruszenie Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji, w **związku z Artykułem 3**, w odniesieniu do skarżących, którzy podnieśli tę skargę.

Tali przeciwko Estonii

13 lutego 2014 r.

Sprawa dotyczyła skargi osadzonego na złe traktowanie przez funkcjonariuszy służby więziennej, kiedy odmówił stosowania się do ich poleceń. W szczególności, użyto wobec niego gazu pieprzowego, został skrzepowany i przywiązany do łóżka.

Trybunał przyjął, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania). Szczególnie w przypadku legalności użycia gazu pieprzowego przeciwko skarżącemu, Trybunał odniósł się do obaw wyrażonych przez Europejski Komitet Zapobiegania Torturom (CPT) odnośnie do wykorzystania podobnych środków przy egzekwowaniu prawa. Według CPT gaz pieprzowy stanowił substancję potencjalnie niebezpieczną, której nie należy używać w zamkniętych pomieszczeniach, a nigdy przeciwko więźniowi, nad którym przejęto kontrolę. Gaz pieprzowy mógł wywołać poważne konsekwencje dla zdrowia, takie jak podrażnienie dróg oddechowych i oczu, spazmy, alergie, a użyty w znacznej ilości, obrzęk płuc lub krwotoki wewnętrzne. Mając na uwadze te potencjalne poważne konsekwencje wykorzystania gazu pieprzowego w zamkniętym pomieszczeniu oraz fakt, że funkcjonariusze służby więziennej mogli skorzystać z alternatywnych środków w celu unieruchomienia skarżącego, takie jak hełmy czy tarcze, Trybunał uznał, że okoliczności nie uzasadniały użycia gazu pieprzowego. W sprawie skrzepowania skarżącego i przywiązania do łóżka, Trybunał podkreślił w szczególności, że

---

⁸ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

środki przymusu nigdy nie mogą być stosowane zamiennie jako środki karania więźniów, służą raczej do zapobiegania samookaleczeniom lub wyrządzeniu poważnych szkód innym osobom lub funkcjonariuszom służby więziennej. W sprawie skarżącego nie wykazano w sposób przekonujący, że po zakończeniu konfrontacji z funkcjonariuszami służby więziennej - i zamknięciu w jednoosobowej celi izolacyjnej - skarżący stwarzał zagrożenie dla siebie i innych, które uzasadniało zastosowanie środka izolacyjnego. Czas trzech i pół godziny, przez jaki skarżący był skrępowany i przywiązany do łóżka w żadnym wypadku nie pozostał bez znaczenia, a wydłużony czas unieruchomienia skarżącego wywołał w nim uczucie niepokoju i dyskomfort fizyczny.

Zobacz także, w odniesieniu do użycia gazu pieprzowego wobec więźnia przebywającego w areszcie śledczym, podczas gdy był on przetrzymywany w celi obserwacyjnej: [El-Asmar przeciwko Danii](#), wyrok z dnia 3 października 2023 r.⁹

Milić i Nikezić przeciwko Czarnogórze

28 kwietnia 2015 r.

Skarżący zarzucili złe traktowanie przez funkcjonariuszy służby więziennej - podnieśli, że byli bici przez nich gumowymi pałkami w trakcie przeszukiwania celi - a śledztwo wszczęte w wyniku złożonych skarg nie przyniosło rezultatów. Rząd czarnogórski zajął stanowisko, że strażnicy musieli użyć siły przeciwko skarżącym, by przełamać ich opór przy wejściu strażników do ich celi.

Trybunał przyjął, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) ze względu na złe traktowanie, któremu poddano dwóch skarżących podczas przeszukiwania ich celi, a także nieskuteczność śledztwa podjętego w wyniku ich skarg na złe traktowanie. Trybunał uznał w szczególności, że mimo przyznania w postępowaniu odszkodowawczym i dyscyplinarnym dotyczącego skargi skarżących na złe traktowanie polegające na nadużywaniu siły wobec strażników, odszkodowanie przyznane skarżącym nie było wystarczające. Ani sądy krajowe ani Rząd Czarnogóry faktycznie nie przyznali, że takie postępowanie doprowadziło do złego traktowania. Z drugiej strony stwierdził, że bicie skarżących pałkami – co ustaliły organy krajowe – stanowiło złe traktowanie w rozumieniu Artykułu 3.

Cirino i Renne przeciwko Włochom

26 października 2017 r.

Sprawa dotyczyła skargi złożonej przez dwóch osadzonych, którzy w grudniu 2004 r. zostali w Zakładzie Poprawczym w Asti źle potraktowani przez jego funkcjonariuszy. Skarżący utrzymywali w szczególności, że akty przemocy i złe traktowanie, którego doświadczyli w zakładzie poprawczym stanowiło tortury, oraz że kara wymierzona osobom odpowiedzialnym za akty złego traktowania nie była wystarczająca. Podkreślili, że przez brak zakwalifikowania tortur do kategorii przestępstw prawa krajowego, Państwo nie podjęło kroków niezbędnych do zapobieżenia złemu traktowaniu, którego doświadczyli skarżący.

Trybunał przyjął, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), zarówno w zakresie traktowania, jakiemu poddano skarżących (aspekt materialny) oraz reakcji władz krajowych (aspekt proceduralny). Stwierdził w szczególności, że złe traktowanie wyrządzone skarżącym, które miało znamiona celowości i działania z premedytacją w sposób zorganizowany w czasie, gdy znajdowali się pod opieką funkcjonariuszy - stanowiło torturę. Ponadto, zdaniem Trybunału, sądy krajowe podjęły autentyczny wysiłek celem ustalenia faktów i zidentyfikowania osób odpowiedzialnych za traktowanie skarżących. Te sądy również doszły do wniosku, że włoskie prawo obowiązujące w omawianym czasie nie zawierało przepisu prawnego umożliwiającego im zaklasyfikowanie traktowania w przedmiotowej sprawie jako tortur. Skierowali swą uwagę na inne przepisy Kodeksu karnego, które jednak podlegały ustawowym okresom przedawnienia. W wyniku tej próżni w systemie prawnym sądy

---

⁹ Niniejszy wyrok stanie się ostateczny w okolicznościach określonych w art. 44 § 2 (wyroki ostateczne) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

krajowe nie zostały należycie przygotowane do zagwarantowania, aby sprzeczne z Artykułem 3 traktowanie przez władze państwowe nie przeszło bezkarnie.

Öcalan przeciwko Turcji

4 września 2018 r. (decyzja o dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła głównie zarzutów Abdullaha Öcalana¹⁰, że został poddany złemu traktowaniu w 2008 r. podczas przeszukiwania jego celi. Skarżący zarzucił w szczególności, że został poddany złemu traktowaniu, zarówno fizycznemu, jak i werbalnemu, podczas przeszukiwania jego celi oraz że dochodzenie w sprawie jego skarg było nieskuteczne.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** jako w sposób oczywisty nieuzasadnioną. W odniesieniu do zarzutów złego traktowania, Trybunał stwierdził, że nie było uzasadnionego twierdzenia, że skarżący został poddany traktowaniu z naruszeniem Artykułu 3 (niehumanitarne lub poniżające traktowanie) Konwencji przez strażników więziennych w dniu 7 października 2008 roku. Trybunał zauważył w szczególności, że w dniu domniemyanych incydentów i w dniach następnych skarżący został zbadany przez wielu lekarzy, którzy nie stwierdzili żadnych oznak obrażeń fizycznych ani cierpienia psychicznego. Sam skarżący również o niczym takim nie wspominał. Ponadto nie złożył on osobiście skargi do administracji więzienia lub prokuratora odpowiedzialnego za więzienie. Jeśli chodzi o dochodzenie, Trybunał wyjaśnił, że w przypadku braku jakichkolwiek uzasadnionych roszczeń władze krajowe nie miały obowiązku przeprowadzenia skutecznego dochodzenia.

Ochigava przeciwko Gruzji

16 lutego 2023 r.

Sprawa ta dotyczyła zarzutów powtarzającego się złego traktowania przez funkcjonariuszy służby więziennej, podczas gdy skarżący był przetrzymywany w więzieniu nr 8 w Tbilisi („więzienie Gldani”) po skazaniu za rozbój. Skarżący zarzucił, że był poddawany systematycznym aktom złego traktowania oraz że właściwe władze krajowe nie przeprowadziły skutecznego dochodzenia.

Biorąc pod uwagę, że skuteczne odstraszenie od poważnych czynów, takich jak umyślne ataki na integralność fizyczną osoby, wymaga skutecznej reakcji prawnokarnej, a jego ustalenia wskazują na istotne braki w reakcji pozwanego państwa w niniejszej sprawie, Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia proceduralnej części art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do skarżącego. Trybunał zauważył w szczególności, że pomimo skazania niektórych funkcjonariuszy służby więziennej w związku z niektórymi przypadkami złego traktowania, nie można uznać, że wynik wadliwego proceduralnie postępowania karnego stanowił wystarczające zadośćuczynienie dla skarżącego. Trybunał uznał również, że w niniejszej sprawie doszło do naruszenia materialnego aspektu art. 3 Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że krajowe sądy karne uznały, że siedmiu funkcjonariuszy więziennych, którzy działali w charakterze urzędowym, było winnych systematycznego złego traktowania osadzonych w więzieniu Gldani, w tym skarżącego. Zidentyfikowano również pięć odrębnych przypadków, w których skarżący był osobiście źle traktowany poprzez dotkliwe pobicie. Ich ustalenia jasno wykazały, że jego złe traktowanie, którego niektóre akty kwalifikowały się jako tortury, zostało bezpośrednio przypisane pozwanemu państwu i popełnione przez przedstawicieli władz więziennych w ramach zarówno systematycznego, jak i systemowego znęcania się nad osadzonymi w więzieniu w istotnym czasie. Ponadto skarżącemu nie przyznano żadnego odszkodowania za obrażenia odniesione w wyniku złego traktowania.

Zobacz także, między innymi:

J.M. przeciwko Francji (nr 71670/14)

5 grudnia 2019 r.

---

¹⁰ Przed aresztowaniem w 1998 r. był przywódcą PKK (Partii Pracujących Kurdystanu, nielegalnej organizacji).

Nieletni w ośrodkach detencyjnych

Güvec przeciwko Turcji

20 stycznia 2009 r.

Skarżący, w wieku 15 lat, został postawiony przed sądem dla dorosłych i ostatecznie uznany za winnego członkostwa w nielegalnej organizacji. Był przetrzymywany w areszcie tymczasowym przez ponad cztery i pół roku w więzieniu dla dorosłych, gdzie nie otrzymał opieki medycznej w związku z problemami psychicznymi i wielokrotnie podejmował próby samobójcze.

Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji: biorąc pod uwagę jego wiek, długość pobytu w areszcie dla dorosłych oraz niezapewnienie przez władze odpowiedniej opieki medycznej lub niepodjęcie kroków w celu zapobieżenia powtarzającym się próbom samobójczym, skarżący został poddany niehumanitarnemu i poniżającemu traktowaniu.

Coşelav przeciwko Turcji

9 października 2012 r.

Sprawa dotyczyła samobójstwa 16-letniego młodocianego w więzieniu dla dorosłych. Jego rodzice twierdzili, że władze tureckie były odpowiedzialne za samobójstwo ich syna, a dochodzenie w sprawie jego śmierci było niewystarczające.

Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji zarówno w aspekcie materialnym, jak i proceduralnym. Trybunał stwierdził z jednej strony że władze tureckie nie tylko były obojętne na poważne problemy psychiczne syna skarżących, grożąc mu nawet sankcjami dyscyplinarnymi za wcześniejsze próby samobójcze, ale były odpowiedzialne za pogorszenie jego stanu psychicznego poprzez przetrzymywanie go w więzieniu z dorosłymi bez zapewnienia jakiegokolwiek opieki medycznej lub specjalistycznej, co doprowadziło do jego samobójstwa. Z drugiej strony, władze tureckie nie przeprowadziły skutecznego dochodzenia w celu ustalenia, kto i w jaki sposób był odpowiedzialny za śmierć syna skarżących.

Zobacz także ostatnio:

I.E. przeciwko Republice Mołdawii (nr 45422/13)

26 maja 2020 r.

Przestrzeń osobista w celi i przeludnienie w więzieniu

Orchowski przeciwko Polsce

22 października 2009 r.

Odbывая karę pozbawienia wolności od 2003 roku, skarżący był przenoszony dwadzieścia siedem razy pomiędzy ośmioma różnymi zakładami karnymi i aresztami śledczymi. Przez większość czasu miał mniej niż 3 metry kwadratowe powierzchni osobistej w celi, co stanowiło minimum przewidziane przez polskie prawo. Czasami miał nawet mniej niż 2 metry kwadratowe. Skarżący złożył liczne skargi dotyczące warunków jego osadzenia do władz krajowych, w tym powództwo cywilne o odszkodowanie, ale bezskutecznie. W piśmie z marca 2005 r. administracja więzienna uznała problem przeludnienia, ale oddaliła skargę skarżącego jako bezzasadną.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że biorąc pod uwagę skumulowane skutki warunków, w których skarżący był przetrzymywany, cierpienie i trudności, jakich doświadczył, przekroczył nieunikniony poziom cierpienia nieodłącznie związanego z pozbawieniem wolności. Trybunał zauważył w szczególności, że w 2008 r. polski Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że areszty śledcze w Polsce cierpiały z powodu systemowego problemu przeludnienia, który był na tyle poważny, że stanowił niehumanitarny i poniżający traktowanie. Jeśli chodzi o sytuację osobistą skarżącego, Europejski Trybunał uznał za

Zestawienie – warunki osadzenia i traktowanie więźniów

---

ustalone, że większość cel, w których był przetrzymywany, była zajęta ponad ich wyznaczoną pojemność, pozostawiając mu mniej niż ustawowe 3 metry kwadratowe przestrzeni osobistej, a czasami nawet mniej niż 2 metry kwadratowe. Ponadto ten brak przestrzeni został pogorszony przez czynniki obciążające, takie jak brak ruchu, zwłaszcza na świeżym powietrzu, brak prywatności, złe warunki i częste przenoszenie.

Wreszcie, zgodnie z **art. 46** (moc wiążąca i wykonywanie wyroków) Konwencji, Trybunał zwrócił się do Polski o opracowanie skutecznego systemu skarg do władz odpowiedzialnych za nadzór nad aresztami śledczymi, aby umożliwić im szybszą reakcję niż sądy i nakazanie, w razie potrzeby, długoterminowego przeniesienia osadzonego do warunków zgodnych z Konwencją.

Zobacz również: **[Norbert Sikorski przeciwko Polsce](#)**, wyrok z dnia 22 października 2009 roku; **[Łomiński przeciwko Polsce i Łatak przeciwko Polsce](#)**, decyzje o dopuszczalności z dnia 12 października 2010 roku; **[Siedlecki przeciwko Polsce i 14 innych skarg](#)**, decyzje o dopuszczalności z dnia 14 grudnia 2010 roku.

[Mandic i Jovic przeciwko Słowenii oraz Štrucl i inni przeciwko Słowenii](#)

20 października 2011 r.

Sprawy te dotyczyły warunków panujących w więzieniu w Lublanie. Podczas pobytu w więzieniu skarżący byli przetrzymywani przez kilka miesięcy w celach, w których dostępna dla nich przestrzeń osobista wynosiła 2,7 metra kwadratowego, a średnia temperatura popołudniowa w sierpniu wynosiła około 28°C.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że cierpienie i trudności, jakich doświadczyli skarżący, przekroczyły nieunikniony poziom cierpienia nieodłącznie związanego z zatrzymaniem, a zatem stanowiły poniżające traktowanie.

[Torreggiani i inni przeciwko Włochom](#)

8 stycznia 2013 r. (wyrok pilotażowy¹¹)

Sprawa ta dotyczyła kwestii przeludnienia we włoskich więzieniach. Skarżący zarzucali, że warunki ich przetrzymywania w więzieniach Busto Arsizio i Piacenza stanowiły niehumanitarnie i poniżające traktowanie.

Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania). Stwierdził, że przestrzeń życiowa skarżących nie była zgodna ze standardami uznawanymi za dopuszczalne zgodnie z jego orzecznictwem. Wskazał, że standard zalecany przez Europejski Komitet Zapobiegania Torturom (CPT) w zakresie przestrzeni życiowej w celach wynosił 4 metry kwadratowe na osobę. Niedobór przestrzeni, na który narażeni byli skarżący, został zaostrzony przez inne warunki, takie jak brak ciepłej wody przez długi czas oraz nieodpowiednie oświetlenie i wentylacja w więzieniu Piacenza. Wszystkie te niedociągnięcia, choć same w sobie nie były niehumanitarne i poniżające, stanowiły dodatkowe cierpienie. Chociaż nic nie wskazywało na zamiar upokorzenia lub poniżenia skarżących, Trybunał uznał, że warunki ich osadzenia narażyły ich - ze względu na długość pozbawienia wolności - na trudności o intensywności przekraczającej nieunikniony poziom cierpienia nieodłącznie związanego z pozbawieniem wolności.

Na mocy **Artykułu 46** (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał wezwał ponadto władze włoskie do wprowadzenia w ciągu jednego roku środka lub kombinacji środków zapewniających zadośćuczynienie w odniesieniu do naruszeń Konwencji wynikających z przeludnienia w więzieniu.

[Vasilescu przeciwko Belgii](#)

25 listopada 2014 r.

Zob. powyżej, pkt „warunki (sanitarne) osadzenia”.

---

¹¹ Zob. przypis 1 pow.

Varga i inni przeciwko Węgrom

10 marca 2015 r. (wyrok pilotażowy¹²)

Sprawa dotyczyła powszechnego przeludnienia w węgierskich aresztach śledczych. Skarżący zarzucili, że warunki ich przetrzymywania były nieludzkie i poniżające oraz że w prawie węgierskim nie było skutecznego środka odwoławczego, za pomocą którego mogliby złożyć skargę na warunki przetrzymywania.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając w szczególności, że ograniczona przestrzeń osobista dostępna dla wszystkich sześciu zatrzymanych w tej sprawie, pogarszana przez brak prywatności podczas korzystania z toalety, nieodpowiednie warunki do spania, inwazję owadów, słabą wentylację i ograniczenia dotyczące prysznica lub czasu spędzanego poza celą, stanowiły poniżające traktowanie. Stwierdzając ponadto, że krajowe środki odwoławcze w prawie węgierskim sugerowane przez Rząd w celu złożenia skargi na warunki osadzenia, choć dostępne, były w praktyce nieskuteczne, Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) **w związku z Artykułem 3** Konwencji.

Na mocy **Artykułu 46** (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał orzekł w szczególności, że władze węgierskie powinny niezwłocznie wprowadzić skuteczny środek odwoławczy lub kombinację środków odwoławczych, zarówno prewencyjnych, jak i kompensacyjnych, w celu zagwarantowania rzeczywiście skutecznego zadośćuczynienia za naruszenia Konwencji wynikające z przeludnienia więzień.

Muršić przeciwko Chorwacji

20 października 2016 r. (Wielka Izba)

Skarżący zarzucił, że był przetrzymywany w złych warunkach w więzieniu Bjelovar. Zarzucił, że dysponował mniej niż 3 metrami kwadratowymi powierzchni osobistej w celi przez kilka nieprzerwanych okresów o łącznym czasie trwania 50 dni oraz powierzchnią osobistą od 3 do 4 metrów kwadratowych w innych okresach. Skarżył się również na niewystarczające zaplecze sanitarne, warunki higieniczne, wyżywienie, możliwość wykonywania pracy w więzieniu oraz dostęp do zajęć rekreacyjnych lub edukacyjnych w więzieniu.

Trybunał potwierdził, że 3 metry kwadratowe powierzchni przypadającej na jednego osadzonego w celi wieloosobowej to przeważająca norma w jego orzecznictwie, stanowiąca obowiązujący minimalny standard dla celów Artykułu 3 (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Gdy powierzchnia ta spadała poniżej 3 metrów kwadratowych, brak przestrzeni osobistej był uważany za tak poważny, że dawał podstawę do silnego domniemania naruszenia Artykułu 3. W niniejszej sprawie, biorąc pod uwagę dokumenty przedstawione przez rząd chorwacki oraz oświadczenia skarżącego, Trybunał stwierdził, że warunki, w jakich skarżący był przetrzymywany w więzieniu Bjelovar, były ogólnie odpowiednie, ale doszło do **naruszenia art. 3** Konwencji przez okres 27 dni, podczas których był on zamknięty na powierzchni mniejszej niż 3 metry kwadratowe. Z drugiej strony, Trybunał uznał, że nie doszło do naruszenia art. 3 w odniesieniu do innych, nie następujących po sobie okresów pozbawienia wolności, podczas których skarżący miał mniej niż 3 mkw. przestrzeni osobistej lub w odniesieniu do okresów, w których miał przestrzeń osobistą między 3 mkw. a 4 mkw. w więzieniu Bjelovar. Stwierdził w szczególności, że pozostałe okresy, w których dysponował mniej niż 3 metrami kwadratowymi, można uznać za krótkie i niewielkie ograniczenia przestrzeni osobistej, podczas gdy w tym samym czasie skarżący miał wystarczającą swobodę poruszania się i aktywności poza celą i był przetrzymywany w ogólnie odpowiednim areszcie.

Rezmives i inni przeciwko Rumunii

25 kwietnia 2017 r. (wyrok pilotażowy¹³)

Zob. powyżej, w części „Warunki zatrzymania”.

---

¹² Zob. przypis 1 pow.

¹³ Zob. przypis 1 pow.

Bădulescu przeciwko Portugalii

20 października 2020 r.

Sprawa dotyczyła warunków osadzenia w zakładzie karnym w Porto, gdzie skarżący przebywał od października 2012 r. do marca 2019 r. Skarżący zarzucił w szczególności, że w tym okresie był przetrzymywany w przeludnionych celach z ograniczoną przestrzenią osobistą, że cele były niesprzyjające, zbyt zimne zimą i zbyt gorące latem oraz że toalety nie były oddzielone.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że więzienie w Porto było przepełnione przez cały okres, w którym skarżący odbywał karę (sześć i pół roku) oraz że miał mniej niż 3 metry kwadratowe przestrzeni osobistej w celi. Ponadto przeludnienie w tym więzieniu i jego konsekwencje były głównym przedmiotem troski Rzecznika Praw Obywatelskich w jego raporcie z dnia 20 kwietnia 2017 roku. Trybunał stwierdził również, że skarżący był narażony na trudności o intensywności przekraczającej nieunikniony poziom cierpienia nieodłącznie związanego z pozbawieniem wolności, co stanowiło poniżające traktowanie. Trybunał zauważył w szczególności, że brak ogrzewania był czynnikiem obciążającym, biorąc pod uwagę dyskomfort, a nawet cierpienie, jakie musiał powodować u skarżącego przez cały okres jego zatrzymania.

Zobacz również:

Sylla i Nollomont przeciwko Belgii

16 maja 2017 r.

Nikitin i inni przeciwko Estonii

31 stycznia 2019 r.

Powtarzające się czynności

Khider przeciwko Francji

9 lipca 2009 r.

Skarżący, zatrzymany w związku z postępowaniem przeciwko niemu za szereg przestępstw, w tym napad z bronią w rękę dokonany w ramach gangu, skarżył się na warunki przetrzymywania i środki bezpieczeństwa nałożone na niego jako „więźnia wymagającego szczególnego nadzoru”.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Warunki przetrzymywania skarżącego, jego klasyfikacja jako więźnia o zaostrzonym rygorze, wielokrotne przenoszenie z więzienia do więzienia, długotrwałe odosobnienie i częste przeszukania całego ciała, którym był poddawany, stanowiły niehumanitarne i poniżające traktowanie w rozumieniu art. 3.

Payet przeciwko Francji

20 stycznia 2011 r.

Odbывая karę pozbawienia wolności za zabójstwo, skarżący skarżył się na warunki jego przetrzymywania i częste przenoszenie między celami i budynkami więziennymi ze względów bezpieczeństwa oraz karę dyscyplinarną, której został poddany, co wiązało się z umieszczeniem w celach pozbawionych naturalnego światła i odpowiednich warunków higienicznych.

Trybunał stwierdził **naruszenie Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do złych warunków osadzenia w karcerze, w którym skarżący został umieszczony (brudne i zniszczone pomieszczenia, zalanie, brak wystarczającej ilości światła do czytania i pisania). Ponadto uznał, że nie doszło do naruszenia art. 3 w odniesieniu do rotacji ochrony.

Khider przeciwko Francji

1 października 2013 r. (decyzja o dopuszczalności)

Sprawa dotyczyła skazanego więźnia, który dokonał kilku ucieczek i prób ucieczek i został sklasyfikowany przez władze jako „więzień wysokiego ryzyka”. Twierdził on, że warunki jego przetrzymywania były szczególnie surowe, w tym częste zmiany miejsca osadzenia, przedłużające się okresy w izolatce i rozbieranie do naga. Uznał, że sposób, w jaki był traktowany, był niehumanitarny i poniżający.

Trybunał uznał skargi skarżącego na podstawie Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji za niedopuszczalne jako w sposób oczywisty nieuzasadnione. Trybunał zauważył w szczególności, że władze wyjaśniły, że skarżący był często przenoszony ze względów bezpieczeństwa właśnie z powodu jego wielokrotnie agresywnego zachowania. Został on przeniesiony z powodów praktycznych, a nie z chęci poniżenia lub upokorzenia go. Trybunał zauważył ponadto, że od października 2011 r. skarżący był przetrzymywany w ramach „normalnego” reżimu więziennego. Trybunał stwierdził, że nie można uznać, że konsekwencje przeniesienia skarżącego osiągnęły minimalny poziom dotkliwosti wymagany do uznania ich za niehumanitarne lub poniżające traktowanie w rozumieniu art. 3 Konwencji.

Bamouhammad przeciwko Belgii

17 listopada 2015 r.

Cierpiący na zespół Gansera (lub „psychozę więzienną”) skarżący zarzucił, że podczas pobytu w więzieniu był poddawany niehumanitarnemu i poniżającemu traktowaniu, które wpłynęło na jego zdrowie psychiczne. Skarżył się również na brak skutecznych środków odwoławczych.

Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) **oraz Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) **w związku z Artykułem 3**. Trybunał stwierdził w szczególności, że sposób wykonywania kary pozbawienia wolności wobec skarżącego, obejmujący ciągłe przenoszenie go między zakładami karnymi (43 przeniesienia w ciągu sześciu lat) i powtarzające się środki specjalne, wraz z opóźnieniem władz więziennych w zapewnieniu mu terapii i odmową rozważenia jakiegokolwiek alternatywy dla pozbawienia wolności pomimo pogorszenia się jego stanu zdrowia, naraziły go na cierpienie o intensywności przekraczającej nieunikniony poziom cierpienia nieodłącznie związanego z pozbawieniem wolności. W ten sposób został przekroczony poziom powagi wymagany do uznania traktowania za poniżające w rozumieniu art. 3. Ponadto w okolicznościach sprawy Trybunał stwierdził, że skarżący nie miał skutecznego środka odwoławczego, za pomocą którego mógłby złożyć skargę na podstawie art. 3. Wreszcie, Trybunał zalecił na mocy **art. 46** (moc wiążąca i wykonanie wyroków), aby Belgia wprowadziła środek odwoławczy na mocy prawa belgijskiego dla więźniów, którzy mogą składać skargi na przeniesienia i środki specjalne, takie jak te nałożone na skarżącego.

Bezpieczeństwo zatrzymanych podczas transportu

Ilgiz Khalikov przeciwko Rosji¹⁴

15 stycznia 2019 r.

Sprawa dotyczyła skargi więźnia, który został poważnie ranny zabłąkaną kulą podczas strzelaniny między funkcjonariuszami eskortującymi a osadzonymi próbującymi uciec podczas transportu do innego ośrodka. Skarżący zarzucił również, że władze nie przeprowadziły skutecznego dochodzenia w sprawie incydentu, który, jak podkreślił, pozostawił go niepełnosprawnym na całe życie i odczuwającym znaczny ból.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania). Stwierdził w szczególności, że państwo było odpowiedzialne za obrażenia skarżącego, ponieważ funkcjonariusze eskortujący zlekceważyli przepisy wprowadzone w celu zapewnienia bezpieczeństwa osadzonym podczas transportu. W

---

¹⁴ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

szczególności funkcjonariusze zdecydowali się przewieźć więcej osadzonych, niż mogła pomieścić więzienna furgonetka. Fakt, że furgonetka przekroczyła swoją pojemność, oznaczał, że zatrzymani mogli próbować obezwładnić funkcjonariuszy, a skarżący, były funkcjonariusz policji, a zatem bezbronny zatrzymany, który powinien podróżować w oddzielnej celi, znajdował się z tyłu furgonetki z dwoma eskortującymi funkcjonariuszami, gdy doszło do ataku. Ponadto dochodzenie w sprawie incydentu było nieskuteczne. Dochodzenie poprzedzające śledztwo było obarczone opóźnieniami, miało ograniczony zakres i nigdy nie przeszło do etapu dochodzenia karnego.

Osadzenie w izolatce

[Iłascu i inni przeciwko Mołdawii i Rosji¹⁵](#)

8 lipca 2004 r. (Wielka Izba)

Pierwszy skarżący, mołdawski polityk opozycyjny w tamtym czasie, był przetrzymywany przez osiem lat w bardzo ścisłej izolacji w regionie Naddniestrza w Mołdawii, zanim jego skazanie i wyrok śmierci za szereg przestępstw terrorystycznych zostały de facto uchylone, a on sam został zwolniony w 2001 roku. Podczas pobytu w celi śmierci nie miał kontaktu z innymi więźniami, żadnych wiadomości z zewnątrz - ponieważ nie wolno mu było wysyłać ani odbierać poczty - ani prawa do kontaktu z prawnikiem czy regularnych wizyt rodziny. Jego cela była nieogrzewana, za karę został pozbawiony jedzenia i bardzo rzadko mógł brać prysznic. Warunki te oraz brak opieki medycznej spowodowały pogorszenie jego stanu zdrowia.

Trybunał uznał, że jako całość warunki te stanowiły tortury, z **naruszeniem Artykułu 3** (zakaz tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji przez Rosję (Trybunał stwierdził, że region Naddniestrza w Mołdawii znajdował się pod skuteczną władzą lub przynajmniej pod decydującym wpływem rządu rosyjskiego w tym czasie).

[Ramirez Sanchez przeciwko Francji](#)

4 lipca 2006 r. (Wielka Izba)

Skarżący, międzynarodowy terrorysta - znany jako „Carlos Szakał” - był przetrzymywany w odosobnieniu we Francji przez osiem lat po skazaniu za przestępstwa związane z terroryzmem. Był odseparowany od innych więźniów, ale miał dostęp do telewizji i gazet oraz mógł przyjmować wizyty rodziny i prawników.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Stwierdził, że biorąc pod uwagę w szczególności charakter skarżącego i zagrożenie, jakie stwarzał, warunki, w których był przetrzymywany, nie osiągnęły minimalnego poziomu surowości niezbędnego do uznania ich za niehumanitarnie lub poniżające traktowanie. Trybunał wziął pod uwagę fakt, że kilka miesięcy przed wydaniem wyroku Francja zakończyła izolację.

Jednocześnie Trybunał podzielił obawy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom (CPT) dotyczące możliwych długoterminowych skutków izolacji skarżącego i podkreślił, że izolatka, nawet w przypadkach wymagających jedynie względnej izolacji, nie może być nałożona na więźnia na czas nieokreślony. Państwo musiało okresowo dokonywać przeglądu odosobnienia więźnia, podawać powody każdej decyzji o kontynuowaniu izolacji oraz monitorować stan fizyczny i psychiczny więźnia.

Zob. także ostatnio: [Hansen przeciwko Norwegii](#), decyzja (Komitetu) w sprawie dopuszczalności z dnia 29 maja 2018 r.

[Piechowicz przeciwko Polsce i Horych przeciwko Polsce](#)

17 kwietnia 2012 r.

Obie sprawy dotyczyły reżimu w polskich więzieniach dla osadzonych, którzy zostali sklasyfikowani jako niebezpieczni. Skarżący zarzucili w szczególności, że reżim „osadzonego niebezpiecznego” oraz warunki osadzenia, w tym ograniczenia dotyczące

---

¹⁵ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

widzeń, którym są/byli poddawani, były nieludzkie i poniżające oraz naruszały ich prawo do życia prywatnego i rodzinnego.

Trybunał stwierdził **naruszenie art. 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) i **art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji w obu sprawach. Stwierdził w szczególności, że przetrzymywanie osadzonych w tym reżimie przez kilka lat, w izolacji, bez wystarczającej stymulacji psychicznej i fizycznej oraz bez zbadania, czy istniały konkretne powody przedłużającego się stosowania tego reżimu, nie było konieczne w celu zapewnienia bezpieczeństwa w więzieniu.

Zobacz także między innymi: [Paluch przeciwko Polsce](#) i [Świderski przeciwko Polsce](#), wyroki z dnia 16 lutego 2016 r.; [Karwowski przeciwko Polsce](#), wyrok z dnia 19 kwietnia 2016 r.

X przeciwko Turcji (nr 24626/09)

9 października 2012 r.

Sprawa dotyczyła homoseksualnego więźnia, który po złożeniu skargi na akty zastraszania i nękania ze strony współwięźniów został umieszczony w izolatce na okres łącznie ponad 8 miesięcy.

Trybunał uznał, że takie warunki przetrzymywania spowodowały u niego cierpienie psychiczne i fizyczne, a także poczucie, że został pozbawiony godności, co stanowiło „nieludzkie lub poniżające traktowanie” z **naruszeniem art. 3** Konwencji. Ponadto Trybunał stwierdził, że głównym powodem odosobnienia skarżącego nie była jego ochrona, ale raczej jego orientacja seksualna. W związku z tym stwierdzono, że doszło do dyskryminującego traktowania z **naruszeniem Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji.

Öcalan przeciwko Turcji (nr 2)

18 marca 2014 r.

Skarżący, założyciel PKK (Partii Pracujących Kurdystanu), nielegalnej organizacji, skarżył się w szczególności na warunki jego przetrzymywania (w szczególności izolację społeczną i ograniczenia w komunikacji z członkami rodziny i prawnikami) w więzieniu na wyspie İmralı, gdzie był przetrzymywany w izolatce do dnia 17 listopada 2009 roku, kiedy to przeniesiono tam pięciu innych więźniów.

Trybunał orzekł, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do warunków przetrzymywania skarżącego do dnia 17 listopada 2009 roku oraz że nie doszło do naruszenia Artykułu 3 w odniesieniu do warunków jego przetrzymywania w okresie następującym po tej dacie. Z jednej strony, biorąc pod uwagę pewne aspekty, takie jak brak urządzeń komunikacyjnych, które przewyższyłyby izolację społeczną skarżącego, wraz z utrzymującymi się poważnymi trudnościami dla jego odwiedzających w uzyskaniu dostępu do więzienia, Trybunał stwierdził, że warunki osadzenia nałożone na skarżącego do dnia 17 listopada 2009 r. stanowiły nieludzkie traktowanie. Z drugiej strony, biorąc pod uwagę w szczególności przybycie innych osadzonych do więzienia İmralı i zwiększoną częstotliwość odwiedzin, Trybunał doszedł do przeciwnego wniosku w odniesieniu do jego zatrzymania po tej dacie.

Harakchiev i Tolumov przeciwko Bułgarii

8 lipca 2014 r.

Sprawa ta dotyczyła dożywotniego pozbawienia wolności bez zamiany na karę pozbawienia wolności pierwszego skarżącego oraz ścisłego reżimu pozbawienia wolności, obejmującego izolację, w którym przebywał on i drugi skarżący, inny dożywotni więzień. Obaj skarżący zarzucili między innymi, że surowy reżim więzienny, któremu zostali poddani jako więźniowie dożywotni, wraz z warunkami ich przetrzymywania, były nieludzkie i poniżające. W szczególności, w ramach reżimu dla więźniów dożywotnich byli oni na stałe zamknięci w celach (z wyjątkiem jednogodzinnego codziennego spaceru) w izolacji od reszty populacji więziennej, bez bieżącej wody i dostępu do toalety.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do reżimu i warunków przetrzymywania dwóch skarżących. W odniesieniu do ścisłego reżimu pozbawienia wolności, Trybunał stwierdził w szczególności, że łączny efekt warunków znoszonych przez skarżących, które obejmowały izolację, nieodpowiednią wentylację, oświetlenie, ogrzewanie, higienę, wyżywienie i opiekę medyczną, był niehumanitarny i poniżający. Izolacja skarżących wydawała się być wynikiem automatycznego stosowania krajowych przepisów prawnych regulujących system więzienny, a nie jakichkolwiek szczególnych względów bezpieczeństwa związanych z ich zachowaniem. Trybunał uznał również, że **doszło do naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji w związku z brakiem skutecznych krajowych środków odwoławczych w odniesieniu do warunków osadzenia skarżących. Wreszcie, zgodnie z **Artykułem 46** (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał orzekł, że w celu prawidłowego wykonania wyroku w tej sprawie Bułgaria powinna zreformować, najlepiej w drodze ustawodawstwa, ramy prawne regulujące system więzienny mający zastosowanie do osób skazanych na karę dożywotniego pozbawienia wolności z warunkowym zwolnieniem lub bez zwolnienia, poprzez zajęcie się, w szczególności, nałożeniem wysoce restrykcyjnego reżimu więziennego i automatycznej izolacji na wszystkich więźniów dożywotnich.

Zobacz także, między innymi: [Manolov przeciwko Bułgarii](#), wyrok z dnia 4 listopada 2014 r.; [Halil Adem Hasan przeciwko Bułgarii](#), wyrok z dnia 10 marca 2015 r.

[Schmidt i Šmigol przeciwko Estonii](#)

28 listopada 2023 r.¹⁶

Sprawa ta dotyczyła kolejnych kar dyscyplinarnych wymierzonych dwóm skarżącym podczas odbywania przez nich kary w więzieniu Viru. Skutkowało to spędzaniem przez nich długich okresów w warunkach, które w rzeczywistości stanowiły izolację. Obaj skarżący zarzucili, że okresy spędzone w odosobnieniu naruszały ich prawa.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) w odniesieniu do pierwszego skarżącego za wszystkie okresy od 27 czerwca 2015 r. do 6 grudnia 2017 r. spędzone w karczerze lub zamkniętej celi izolacyjnej, a w odniesieniu do drugiego skarżącego za okres od 1 czerwca 2016 r. do 26 września 2017 r. spędzony w karczerze. Stwierdzono, że odosobnienie skarżących w tych okresach naraziło ich na trudności wykraczające poza nieunikniony poziom cierpienia nieodłącznie związanego z pozbawieniem wolności.

Kontrole osobiste

[Valašinas przeciwko Litwie](#)

24 lipca 2001 r.

Podczas odbywania kary pozbawienia wolności za kradzież, posiadanie i sprzedaż broni palnej, skarżącemu nakazano, po wizycie krewnego, rozebrać się do naga w obecności funkcjonariuszki służby więziennej, co, jak twierdził, miało na celu upokorzenie go. Następnie kazano mu przykucnąć, a jego narządy płciowe i jedzenie, które otrzymał od odwiedzającego, zostały zbadane przez strażników, którzy nie nosili rękawiczek.

Trybunał stwierdził, że sposób, w jaki przeprowadzono to konkretne przeszukanie, wykazał wyraźny brak szacunku dla skarżącego, a w efekcie umniejszył jego ludzką godność. Stwierdził, że stanowiło to poniżające traktowanie z **naruszeniem Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji.

[Iwańczuk przeciwko Polsce](#)

15 listopada 2001 r.

Podczas tymczasowego aresztowania skarżący poprosił o pozwolenie na głosowanie w wyborach parlamentarnych w 1993 roku. Grupa strażników więziennych poinformowała go, że aby móc głosować, będzie musiał się rozebrać i poddać przeszukaniu. Zdjął ubranie

---

¹⁶ Wyrok ten stanie się ostateczny w okolicznościach określonych w art. 44 § 2 Konwencji.

Zestawienie – warunki osadzenia i traktowanie więźniów

---

z wyjątkiem bielizny, po czym strażnicy więzienni wyśmiewali go, wymieniali upokarzające uwagi na temat jego ciała i znęcali się nad nim werbalnie. Nakazano mu rozebrać się do naga, ale odmówił, a następnie został zabrany z powrotem do celi bez prawa głosu.

Trybunał uznał, że zachowanie to stanowiło poniżające traktowanie, z naruszeniem Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Nie było istotnych powodów, aby uznać, że nakaz rozebrania się do naga przed strażnikami więziennymi był konieczny i uzasadniony względami bezpieczeństwa, biorąc pod uwagę spokojne zachowanie skarżącego podczas zatrzymania, fakt, że nie był oskarżony o brutalne przestępstwo, że nie był wcześniej karany i że nie wykazano, że istniały powody do obaw, że zachowa się agresywnie. Podczas gdy przeszukanie może być konieczne w niektórych przypadkach w celu zapewnienia bezpieczeństwa w więzieniu lub zapobiegania zakłóceniom porządku w zakładach karnych, musi ono być przeprowadzane w odpowiedni sposób. Zachowanie mające na celu wywołanie poczucia upokorzenia i niższości, jak w tym przypadku, wskazywało na brak poszanowania godności ludzkiej więźnia.

Frérot przeciwko Francji

12 czerwca 2007 r.

Odbываяc karę dożywotniego pozbawienia wolności za szereg przestępstw, w tym morderstwo i napad z bronią w rękę, skarżący, były członek zbrojnego ruchu skrajnej lewicy, był regularnie poddawany przeszukaniu za każdym razem, gdy opuszczał salę widzeń w więzieniu Fresnes, gdzie przebywał w latach 1994-1996. Kiedy odmówił, został zabrany do celi dyscyplinarnej.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Chociaż Trybunał przyznał, że skarżący został poddany przeszukaniu w celu utrzymania bezpieczeństwa lub zapobieżenia przestępstwom, uderzył go fakt, że procedura przeszukania różniła się w zależności od zakładu karnego, w którym przebywał. Oczekiwano od niego poddania się kontroli analnej jedynie we Fresnes, gdzie istniało domniemanie, że każdy więzień powracający z sali widzeń ukrywał przedmioty lub substancje w najbardziej intymnych częściach swojej osoby. Trybunał mógł zatem zrozumieć, że więźniowie, których to dotyczyło, mogli czuć się ofiarami arbitralnych środków, zwłaszcza że procedura przeszukania została określona w okólniku i pozostawiała każdemu dyrektorowi więzienia dużą swobodę decyzyjną.

El Shennawy przeciwko Francji

20 stycznia 2011 r.

Odbываяc karę pozbawienia wolności za szereg przestępstw, skarżący skarżył się w szczególności na przeszukanie, któremu został poddany w trakcie prowadzonego przeciwko niemu postępowania karnego.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Przeszukania, o których mowa, nie były należycie oparte na pilnych potrzebach bezpieczeństwa. Chociaż miały one miejsce w krótkim okresie czasu, mogły wzbudzić w skarżącym poczucie arbitralności, niższości i niepokoju charakterystyczne dla stopnia upokorzenia wykraczającego poza poziom, który nieuchronnie pociąga za sobą przeszukanie więźniów.

S.J. (nr 2) przeciwko Luksemburgowi (nr 47229/12)

31 października 2013 r.

Skarżący, który odbywał karę pozbawienia wolności, skarżył się, że w celu przeszukania ciała został zmuszony do rozebrania się w otwartej kabinie w obecności wielu strażników. Zarzucił, że przeszukanie ciała w takich warunkach stanowiło niehumanitarnie i poniżające traktowanie.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji ani w aspekcie materialnym, ani proceduralnym. Zauważając w szczególności, że układ pomieszczeń nie był idealny, ponieważ kabina, o której mowa, otwierała się na pomieszczenie, w którym przeszukiwani więźniowie mogli być widziani przez osoby trzecie, Trybunał uznał jednak, że z samego tego układu nie można wywnioskować, że przeszukanie ciała przeprowadzone w tym obszarze wiązało się

ze stopniem cierpienia lub upokorzenia wykraczającym poza to, co było nieuniknione. Ponadto, w szczególności w odniesieniu do przeszukania ciała będącego przedmiotem sporu w niniejszej sprawie, w aktach sprawy nie było dowodów na to, że istniała jakakolwiek chęć upokorzenia, a skarżący nie twierdził, że padł ofiarą lekceważących strażników lub że ci ostatni zachowywali się w sposób wskazujący na to, że chcieli go upokorzyć.

Milka przeciwko Polsce

15 września 2015 r.

Sprawa dotyczyła kar dyscyplinarnych wymierzonych skarżącemu za odmowę poddania się procedurze rozbierania w zakładzie karnym. Polskie sądy oddaliły jego odwołania - bez zbadania rzeczywistych powodów zastosowania środków dyscyplinarnych - na tej podstawie, że odmówił poddania się przeszukaniu ciała i że stanowiło to przewinienie dyscyplinarne.

Trybunał **uznał skargę skarżącego na podstawie Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji **za niedopuszczalną** jako w sposób oczywisty nieuzasadnioną, stwierdzając, że w niniejszej sprawie nie było elementu poniżenia lub upokorzenia, który mógłby spowodować naruszenie Artykułu 3. Trybunał uznał jednak, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji. W tym względzie Trybunał zauważył w szczególności, że chociaż przeszukanie może być konieczne w celu zapewnienia bezpieczeństwa w więzieniu lub zapobieżenia zakłóceniom porządku w więzieniach, musi ono być przeprowadzone w odpowiedni sposób. W sprawie skarżącego Trybunał uznał jednak, że nie wykazano, że ingerencja, której dotyczy skarga, była uzasadniona pilną potrzebą społeczną i że była proporcjonalna do okoliczności.

Roth przeciwko Niemcom

22 października 2020 r.

Sprawa dotyczyła skargi skarżącego na powtarzające się wyrywkowe przeszukania w więzieniu oraz odmowy przyznania mu przez sądy krajowe zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że przeszukania wykraczały poza nieunikniony element cierpienia lub upokorzenia związany z daną formą zgodnego z prawem traktowania, a zatem umniejszały godność ludzką skarżącego i stanowiły poniżające traktowanie. Zauważył w szczególności, że sposób, w jaki przeprowadzono wielokrotne przeszukania, nie wiązał się z żadnymi innymi elementami niepotrzebnie poniżającymi lub upokarzającymi skarżącego. Jednakże, ze względu na brak uzasadnionego celu tych powtarzających się i uogólnionych przeszukań, poczucie arbitralności oraz poczucie niższości i niepokoju często z nimi związane, a także poczucie poważnego naruszenia godności bezsprzecznie spowodowane obowiązkiem rozebrania się przed inną osobą i poddania się kontroli odbytu, spowodowały stopień upokorzenia przekraczający nieunikniony, a zatem tolerowany poziom, z którym nieuchronnie wiążą się rozebrania więźniów. Trybunał uznał również, że **doszło do naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji, stwierdzając, że nie istniał skuteczny środek odwoławczy przed organem krajowym, który mógłby rozpatrzyć istotę skargi skarżącego na podstawie Artykułu 3.

B.M. i inni przeciwko Francji (nr 84187/17 i pięć innych skarg)

6 lipca 2023 r.

Sprawa ta dotyczyła warunków przetrzymywania w więzieniu Fresnes oraz tego, czy dostępny był skuteczny środek odwoławczy w celu ich poprawy. Pięciu z sześciu skarżących skarżyło się również na rutynową kontrolę całego ciała, której byli poddawani przy opuszczaniu więziennych sal widzeń.

W niniejszej sprawie Trybunał uznał za **niedopuszczalną**, z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych, skargę skarżących na podstawie Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji dotyczącą przeszukań. Po

zauważeniu w szczególności, że pilny wniosek o ochronę podstawowej wolności (référé-liberté) przewidziany w art. L. 521-2 kodeksu sądownictwa administracyjnego, który pozwalał sędziemu rozpatrującemu wnioski w trybie pilnym, w przypadku oczywistej sytuacji nadzwyczajnej, na szybkie zajęcie się poważnymi i rażąco bezprawnymi naruszeniami podstawowej wolności, był w rzeczywistości wykorzystywany w pewnej liczbie przypadków, w celu usunięcia naruszeń art. 3 Konwencji w związku z praktyką przeszukania całego ciała, Trybunał stwierdził, że w tych okolicznościach, biorąc pod uwagę kompetencje sądów administracyjnych, pilny wniosek, o którym mowa, powinien być postrzegany jako stanowiący, w istotnym czasie, skuteczny i dostępny środek odwoławczy zarówno w teorii, jak i praktyce. Ponieważ skarżący nie wszczęli żadnego postępowania przed sądami krajowymi, Trybunał uznał, że skarga na podstawie art. 3 Konwencji w związku z przeszukaniem musiała zostać odrzucona z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych. Z drugiej strony Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie **doszło do naruszenia art. 3 i 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji w odniesieniu do trzech skarżących, ze względu na ich materialne warunki pozbawienia wolności i brak skutecznego środka zapobiegawczego w czasie ich zatrzymania. W tym względzie Trybunał zauważył w szczególności, że skarżący byli przetrzymywani w więzieniu Fresnes w tych samych okresach, co skarżący w sprawie J.M.B. i inni przeciwko Francji (zob. powyżej, w części „Warunki pozbawienia wolności i krajowe środki odwoławcze”), w której Trybunał stwierdził, że skarżący byli poddani warunkom pozbawienia wolności, które stanowiły **naruszenie art. 3**, a ponadto uznał, że nie przysługiwał im skuteczny środek odwoławczy w celu uzyskania poprawy warunków, co stanowiło **naruszenie art. 13**. Trybunał nie widział powodu, aby dojść do innego wniosku w niniejszej sprawie.

Systematyczne zakładanie kajdanek

Shlykov i inni przeciwko Rosji¹⁷

19 stycznia 2021 r.

Czterej skarżący, wszyscy odbywający karę dożywotniego pozbawienia wolności w różnych zakładach karnych, byli systematycznie zakuwani w kajdanki za każdym razem, gdy wychodzili z celi, powołując się na fakt, że byli skazani na karę dożywotniego pozbawienia wolności, byli karani dyscyplinarnie lub zostali objęci nadzorem jako niebezpieczni więźniowie przez komisję więzienną.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że systematyczne zakładanie kajdanek skarżącym w bezpiecznym środowisku było środkiem, który nie miał wystarczającego uzasadnienia, a zatem mógł zostać uznany za poniżające traktowanie. W szczególności, chociaż Trybunał był świadomy trudności, jakie państwa mogą napotkać w utrzymaniu porządku i dyscypliny w zakładach karnych oraz tego, że nieposłuszeństwo osadzonych może szybko przerodzić się w przemoc, zauważył, że wyrok dożywotnia nie może uzasadniać rutynowego i długotrwałego zakładania kajdanek, które nie było oparte na szczególnych względach bezpieczeństwa i osobistej sytuacji osadzonego i nie podlegało regularnej kontroli. Ponadto, środki przymusu wobec więźniów skazanych na dożywocie mogły być podejmowane jedynie jako proporcjonalna reakcja na konkretne ryzyko przez czas ściśle niezbędny do przeciwdziałania temu ryzyku. Trybunał zauważył również, że skarżący w niniejszej sprawie byli skuwani kajdankami przez dłuższy czas za każdym razem, gdy opuszczali swoje cele, bez odpowiedniej oceny ich indywidualnej sytuacji i jakiegokolwiek regularnej oceny, czy zastosowanie danego środka było odpowiednie lub służyło konkretnemu celowi. Wreszcie, na mocy **Artykułu 46** (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał wezwał Rosję do wdrożenia środków o charakterze ogólnym w odniesieniu do **naruszenia Artykułu 3** (praktyka długotrwałego zakuwania więźniów w kajdanki).

---

¹⁷ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

Nadzór wideo

Van der Graaf przeciwko Holandii

1 czerwca 2004 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

W maju 2002 r. skarżący został aresztowany i osadzony w areszcie pod zarzutem zastrzelenia znanego polityka. Został objęty stałym nadzorem kamer. Jego odwołania od kolejnych nakazów przedłużenia stałego nadzoru kamer zostały uznane za uzasadnione, ponieważ sądy stwierdziły, że nie było podstawy prawnej do nałożenia takiego środka, biorąc pod uwagę jego indywidualny system zatrzymania. W lipcu 2002 r. wprowadzono poprawkę do odpowiednich przepisów więziennych, na mocy której możliwe stało się również objęcie stałym nadzorem kamer osadzonych, którzy byli objęci indywidualnym reżimem pozbawienia wolności. Tego samego dnia dyrektor aresztu śledczego wydał nowe zarządzenie w sprawie nadzoru kamer nad skarżącym. Odwołanie skarżącego zostało tym razem odrzucone, ponieważ, między innymi, środek miał wystarczającą podstawę prawną w zmienionych przepisach.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną**, zarówno **na podstawie Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania), **jak i Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, jako oczywiście bezzasadną. Po pierwsze, Trybunał uznał, że chociaż bycie stale obserwowanym przez kamerę przez okres około czterech i pół miesiąca mogło wywołać u skarżącego uczucie niepokoju z powodu braku jakiegokolwiek formy prywatności, nie zostało wystarczająco ustalone, że taki środek faktycznie naraził go na cierpienie psychiczne o takim stopniu nasilenia, aby stanowić niehumanitarnie lub poniżające traktowanie. Po drugie, Trybunał zauważył, że umieszczenie skarżącego pod stałym nadzorem kamer stanowiło poważną ingerencję w jego prawo do poszanowania życia prywatnego. Środek ten miał jednak podstawę w prawie krajowym i służył uzasadnionemu celowi, jakim było zapobieżenie ucieczce skarżącego lub uszczerbkowi na jego zdrowiu. W związku z tym, biorąc pod uwagę wielki niepokój społeczny spowodowany przestępstwem skarżącego i znaczenie postawienia go przed sądem, Trybunał uznał, że zarzucana ingerencja może być uznana za konieczną w demokratycznym społeczeństwie w interesie bezpieczeństwa publicznego oraz zapobiegania zakłóceniom porządku publicznego i przestępczości.

Riina przeciwko Włochom

11 marca 2014 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący, który został skazany na karę dożywotniego pozbawienia wolności za popełnienie bardzo poważnych przestępstw, w tym spisku mafijnego i wielokrotnych zabójstw, skarżył się na fakt, że był pod stałym nadzorem wideo w swojej celi, w tym w toaletach. Twierdził, że krajowe środki odwoławcze dostępne w odniesieniu do tych środków były nieskuteczne. Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** na podstawie art. 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) i art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że skarżący nie wyczerpał dostępnych mu krajowych środków odwoławczych w celu odwołania się od zastosowania środka nadzoru wideo.

Gorlov i inni przeciwko Rosji¹⁸

2 lipca 2019 r.

Sprawa ta dotyczyła stałego nadzoru wideo osadzonych w ich celach za pomocą kamer telewizji przemysłowej. Skarżący zarzucili w szczególności, że stały nadzór nad ich celami, czasami prowadzony przez strażniczki, naruszył ich prawo do poszanowania życia prywatnego.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji, stwierdzając, że przedmiotowy środek nie był zgodny z prawem. Chociaż Trybunał mógł zgodzić się, że konieczne może być stałe monitorowanie niektórych obszarów zakładów karnych lub niektórych osadzonych, uznał w szczególności, że istniejące ramy prawne w Rosji nie mogą być uznane za wystarczająco jasne, precyzyjne

---

¹⁸ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

Zestawienie – warunki osadzenia i traktowanie więźniów

---

i szczegółowe, aby zapewnić odpowiednią ochronę przed arbitralną ingerencją władz publicznych w prawo do poszanowania życia prywatnego. Trybunał uznał również, że doszło do naruszenia art. 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji w związku z art. 8 w odniesieniu do dwóch skarżących, stwierdzając, że nie mieli oni do dyspozycji skutecznego krajowego środka odwoławczego w związku ze skargą na naruszenie prawa do poszanowania ich życia prywatnego.

Zobacz również: [Izmestyev przeciwko Rosji¹⁹](#), wyrok z dnia 27 sierpnia 2019 r.

Teksty i dokumenty

Zob. w szczególności:

- [Przewodnik po orzecznictwie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka - Prawa więźniów](#), Dyrekcja Departamentu Orzecznictwa Trybunału.

Kontakt dla Mediów:

Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08

---

¹⁹ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.